

קרדיטים ואסלות

אבי גיל

יוסי ורדי, הסמל המהלך של הישגי ההייטק הישראלי, הוא גם הסמל המהלך של כישלוני הפיננסי ואישיותי רוויית החרדות. לפני שלושים שנה האיש דחק בי להשקיע בחברת מיראביליס, שפיתחה את תוכנת ICQ. "תבוא לראות מה אנחנו עושים, זו תהיה התוכנה הראשונה בעולם לשליחת מסרים מיידיים באינטרנט. תשקיע מה שיש לך ותתעשר".

לא הלכתי לראות, ולא השקעתי. כאשר החברה נמכרה בסכום של 407 מיליון דולר – סכום עתק באותם ימים – ורדי הגיע למשרדי והדביק סטיקר על הקיר: "גם אני לא השקעתי במיראביליס". ורדי נחשב כמקור השראה לרבים את הדרך לאקזיטים מפוארים, אך לי הראה בעיקר עד כמה אני טמבל.

הזיכרון הצורב של חוויית ורדי-ICQ הוסיף לרדוף אותי בכל פעם שמצאתי את עצמי מחמיץ הזדמנויות ונרתע מלקיחת סיכונים. הפחדים כלאו אותי בעולמם של מי שרק כותבים על ה"עושים" – אנשים כמו יוסי ורדי, שמטביעים חותם על העולם. ולכן שמחתי כאשר הוא התקשר ואמר שנהנה לקרוא את ספרי האחרון "[תקוות הלווייתן – סיפור של דיפ סטייט](#)". ורדי הדגיש כי אהב במיוחד את הקטע על האסלות.

לא הופתעתי. קראתי במדור הספרותי של "הארץ" (10.5.1995) ביקורת מבריקה שכתב על הספר "[איך לחרבן ביער](#)". כבשה את לבי במיוחד האבחנה הדקה שניסח על פלאי הגרביטציה: "כוח זה הוא מסוג הדברים שכאשר הם קיימים כלל אינך שם לב אליהם, ורק בהיעדרם אתה חש לפתע במלוא משקלם. יעידו על כך דיווחיהם של האסטרונאוטים על התנסויותיהם במצב של חוסר משקל".

אך השמחה לשמע השבחים שחלק ורדי התחלפה עד מהרה בחרדה גדולה. הוא אמר, כאילו כבדרך אגב: "כתבת ספר טוב. רק שבעניין האסלות, הסתבכת קשות. בקרוב תקבל מייל בעניין". כדרכו, קטע את השיחה באחת ולא פירש את דבריו. נותרתי המום, ממתין בחרדה מול המחשב למייל. מחשבות אימה התרוצצו במוחי – את מי הרגזתי, איפה טעיתי, האם צפויה תביעת דיבה, האם אאלץ לפרסם הודעת התנצלות משפילה, לשלם פיצויים, כמה זה יעלה לי? מיד אחזור לבהלה שתקפה אותי למשמע דבריו של ורדי, אבל למען אלה שלא קראו את "תקוות הלווייתן" הנה הסבר קצר מדוע מוזכרות בו אסלות.

מוקד עלילת הספר הוא בסוגיות הסדר העולמי ונטיית הפקידות הבכירה להיות הזנב שמכשכש בכלב. בהקשר זה מוזכר נוהגם של שירותי ביון להתחקות אחר הפרשותיהם של יריבים ואפילו של ידידים. מדובר במידע שעשוי להתברר כקריטי. לך תעשה הסכם על

פירוק טילים גרעיניים עם מישהו שעומד למות בקרוב. מנהיגים מנוסים מודעים לכך. קים ג'ונג-און למשל לא לוקח סיכונים ונוסע לחו"ל עם שירותים פרטיים משלו.

המוסד הישראלי אינו מפגר בתחום איסופי זה וגאה לשמור בארכיונו מבחנות עם שתן של חאפז אל-אסד, דגימת צואה של מועמר קדאפי, פיסת גופייה ספוגת זיעה של ערפאת וטישו עם נזלת של סדאם חוסיין. את סיפור הדגימה של ארדואן הערמומי מעדיפים במוסד להצניע. במהלך דיוני עצרת האו"ם, השליט הטורקי הותיר בשירותים דגימת צואה מזויפת, שהובילה להערכה שגויה כי ימיו ספורים.

בספר מתואר מכשיר מתוחכם שניתן להשתילו באסלות, כדי שישדר נתונים על הפרשותיו של המשתמש. טכנאי המוסד התבססו על פיתוח של פרופ' חוסאם חאיק שמריח סרטן, והסבו אותו למריח צואה. וכך, על פי דגימת הריח העולה מן הצואה ניתן לקבל תמונה טובה על מצבו הבריאותי של המשתמש. במקביל שוכללו טכניקות להובלת המכשיר אל האסלה הרצויה באמצעות צוללות רובוטיות זעירות הנעות דרך מערכות הביוב. אוסיף רק שספרי גם חושף כיצד הפך המנגנון לכלי קטלני המשמש לסיכול ממוקד.

נראה לי שהרקע שמסרתי מאפשר כעת לחזור לאזהרתו של ורדי. המייל שהבטיח לא הגיע. לא עמדתי במתח והתקשרתי אליו. ורדי הצטדק שרעייתו תלמה התעקשה שיתנתק מיד מעיסוקיו ויאפשר לה לחתוך בשפמו, שלטעמה צמח פרא. הוא הבטיח, "תלמה מסיימת לגזור, ואני דואג שתקבל את המייל".

למוד ניסיון מהבטחותיו הלא־מתממשות של ורדי, דרשתי שלפחות ייתן בידי קצה חוט להבנת התעלומה. הוא השיב שהזכיר את עניין האסלות שבספרי בשיחה עם ידיד, אדם בשם ישי אתר, שמוביל כבר יותר מ-20 שנה מיזמים של טכנולוגיות חדשניות לטיפול בצרכים רפואיים. "זה איש מבריק, רציני. יש לו תארים מהטכניון בהנדסה ביורפואית והנדסת ביוטכנולוגיה. הוא יצר דברים מדהימים. מצילי חיים". שאלתי קצר רוח מדוע הדברים קשורים לספר שלי. ורדי השיב בנינוחות שהסטארט־אפ של ישי אתר - [OutSense](#) [Diagnostics](#) - פיתח מנגנון שמוצמד לאסלה ומסוגל לנתח הפרשות אנושיות ובכך לספק מידע רפואי יקר ערך. "לדעתי, הוא רותח עליך. נתת בספר קרדיט לפרופ' חאיק, אבל שמו של ישי אתר לא מופיע. אתה מתעלם ממנו ולא מזכיר את הפטנט שלו. אל תופתע אם תקבל ממנו מייל נזעם, אולי אפילו מכתב רשום מעו"ד. אתה במצב לא פשוט".

הרהרתי לרגע שאולי הגזמתי בניסוח פסקת האזהרה בראשית הספר שמדובר בפרוזה דמיונית. הנה עדות שהדמיונות שלי לא היו רחוקים מן המציאות. אך מיד שבתי לסורי,

וייסרתי את עצמי – אחרי שתשלם פיצויים, חבריך הטובים יתבדחו "יש אנשים שעושים כסף מחרא, אבל גיל עושה חרא מכסף".

בערב הגיע המייל מישי אתר. השורה הראשונה שקלטו עיני לא בישרה טובות: "נדהמתי לגלות שאתה משתמש ברעיון שלי של חיישן אסלה בלי רשות בספר 'תקוות הלווייתן'". את השורה שלאחריה לא ידעתי לפרש – הלצה או אזהרה: "אחרי מכירת סטארטאפ שבו פיתחתי את הטכנולוגיה אני עובד על מחזמר. מאחר שהספר כבר יצא לאור אני דורש 15% תמלוגים".

רציתי להאמין שאיזכור המחזמר הוא על דרך ההלצה, אך לא הייתי בטוח בכך. אנשי היי-טק יצירתיים מטפחים לעיתים תחומי עיסוק נוספים – אם במקביל לעבודת יומם, ואם לאחר אקזיט שמעשיר את כיסם ומדרבן אותם לחפש משמעות חדשה לחייהם. לנגד עיני עמדה דמותו של [לוקה ויגאנו](#), פרופסור במחלקה למדעי המידע בקינגס קולג' הלונדוני. האיש עומד בראש קבוצת הסייברסקיוריטי של המחלקה וגם עוסק במחזאות. הוא מעיד על עצמו: "אני מדען מחשב ביום ומחזאי בלילה".

כמי שחרד מעימותים, הקפדתי לא להישמע כמתנצח ולכן שילבתי בתגובתי מסר כפול: מחד, כניעה לדרישתו של ישי אתר – למקרה שתביעתו רצינית; ומאידך, רמז לכך שאני מבין שהוא מתלוצץ בלבד, בתקווה שיבחר במסר השני. כתבתי לו: "אחלוק את התמלוגים בשמחה! כולל פיינדר'ס-פי ליוסי ורדי. בכל מקרה – במחזמר אני רוצה תפקיד".

לאחר המתנה מורטת עצבים, שוב הוכחה נטייתי לראות צל הרים כהרים. החרדות שלי הוסרו במחי אימוג'י חייכני ששיגר אתר. התקשרתי לורדי: "ישי אתר לא רק פורץ דרך בטכנולוגיות רפואיות, יש לו גם חוש הומור. הוא סתם התלוצץ, אבל אתה החלטת למתוח אותי, לעשות בדיחה על חשבונך. למה אתה כזה רשע?"

ורדי גיחך, "אני מניח שיש לישי מספיק ממון לרכוש את הספר שלך, בייחוד עכשיו, לאחר שעשה אקזיט עם חיישן החרא. בהקשר שלנו, מותר להגיד שזו הייתה יציאה רכה. תהיה נחמד ותשלח לו ספר". שלחתי.